

היום נלמד בעזרת ה':

עבודה זרה דף עא

משנה: אומנין של ישראל ששלח להם וכו': יהודי שעבד אצל גוי ומגיע לו כסף, והגוי שילם לו את שכרו בחבית של יין נסך. אם הפועל עדיין לא לקח את החבית לרשותו, מותר לו לומר לגוי תן לי כסף במקום החבית. אבל אם הוא כבר לקח אותה, אסור לו להחליף אותה בכסף, כי הוא כבר זכה בה והיא אסורה בהנאה.

גמרא: מותר לאדם לומר לעובד כוכבים 'צא והפס עלי מנת המלך': בעלי השדות והפרדסים היו חייבים לתת למלך מס אחוזים מהתוצרת שלהם. מותר ליהודי לומר לגוי 'לך ופייס את הממונה על המיסים שלא יגבה ממני את המס מהיין שלי, ואני אשלם לך על כך כסף'. ואז אפילו אם הגוי יתן לממונה חבית יין נסך, אין בזה בעיה. כי הגוי היה יכול לפייס אותו בממון, והוא בחר מעצמו לתת לו יין נסך. ואין זה נחשב שהיהודי נהנה מהיין נסך.

קושיא: מיתיבי אל יאמר אדם לעובד כוכבים 'עול תחתי לעוצר': אסור לומר לגוי 'תכנס במקומי לפייס את השוטר (= העוצר)'. **תירוץ:** אמר לך רב - 'עול תחתי לעוצר' קאמרת? הא לא דמיא אלא להא 'אבל אומר לו מלטי מן העוצר': אתה מקשה ממקרה שאמר לגוי 'תכנס במקומי'? בכזה מקרה באמת אני מודה שאסור, כי אז כל מה שהגוי נותן לשוטר נחשב כאילו היהודי נתן לו. אבל במקרה שלנו מותר, כי זה דומה להמשך דברי הברייתא שם שמותר ליהודי לומר לגוי 'תמלט אותי מהשוטר'. כי אז הגוי אינו שליח של היהודי, וכשהוא בוחר לתת לשוטר חבית יין נסך הוא עושה זאת מעצמו, ואין זה נחשב שהיהודי נותן את החבית.

משנה: המוכר יינו לעובד כוכבים: הדרך היא שהמוכר מודד יין בכלי שאותו קונה הקונה. לאחר המדידה הקונה מושך את הכלי מיד לרשותו. ולכן המוכר יין לגוי, עליו קודם כל לפסוק את המחיר, ואז כשהגוי יקח את הכלי אליו הוא יקנה את היין בקנין 'משיכה'. ואז גם אם הוא יגע ביין לאחר מכן ויאסור אותו, הוא אוסר את היין שלו.

אבל אם קודם כל היהודי ימדוד את היין בלי לפסוק את המחיר, כשהגוי ימשוך אותו הוא לא יקנה אותו בקנין משיכה, כי דעתו של אדם אינה סומכת על הקנין בלי לדעת את המחיר. ואז כשהוא יגע ביין הוא יאסור את היין של היהודי בהנאה, וכבר לא יוכל היהודי לתבוע עבורו כסף מהגוי כי היין אסור בהנאה.

נמרא: אמר אמרימר: קנין משיכה קונה בעובד כוכבים. [אמימר סובר כרבי יוחנן בב"מ מד' שמהתורה ישראל קונה בכסף וגוי במשיכה, וחכמים תקנו שגם ישראל יקנה במשיכה. תוס'].

והראיה לדבר. כשהפרסיים מוכרים חיטים הם פוסקים את המחיר והולכים הביתה, והמוכר שולח את החיטים לקונה, ואם הקונה מעוניין בהם הוא קונה אותם במשיכה, והמוכר לא יכול לחזור בו, למרות שעדיין לא קיבל את הכסף.

רב אשי אמר לעולם אימא לך וכו': משיכה בעובד כוכבים אינה קונה, אלא רק תשלום הכסף קונה. והסיבה שהפרסיים אינם חוזרים בהם לאחר המשיכה, משום שהם גאוותנים ולא נאה להם לחזור בהם.

אמר רב אשי מנא אמינא לה? מדאמר להו רב וכו': מה הראייה לדברי? מכך שרב אמר למוכרי היין כשאתם מודדים יין לגוי תקחו ממנו קודם את הכסף ואחר כך תמדדו לו. ואם אין לו כסף, תלוו לו כסף והוא ישלם לכם על היין ואחר כך תמדדו לו, ואז כשתמדדו לו הוא כבר יתחייב לכם כסף בהלוואה קודם לכן. כי אם לא תעשו כן, כשהגוי יגע ביין הוא יעשה אתו יין נסך ברשותכם וכבר לא תוכלו יותר למכור אותו ולקבל עליו כסף. עד כאן דברי רב למוכרים.

ואי סלקא דעתך משיכה בעובד כוכבים קונה, מדמשכה עובד כוכבים קנייה יין נסך לא הוי עד דנגע ביה: ממשך רב אשי - אם נסבור שמשיכה קונה בגוי, אין צורך שהגוי ישלם דוקא קודם המדידה. משום שכאשר הוא מושך את היין אליו הוא קונה אותו, ואחר כך כשהוא נוגע בו הוא כבר שלו. אלא ראייה שרק קנין כסף קונה בגוי.

דחייה: אי דקא כייל ורמי למנא דישראל הכי נמי, לא צריכא דקא כייל ורמי למנא עובד כוכבים: אם היהודי היה מודד לתוך כלי שלו (והגוי היה קונה את היין והכלי), אכן היתה מכאן ראייה שהגוי לא קונה במשיכה וכו"ל. אבל כאן מדובר שהיהודי

מודד את היין לתוך הכלי של הגוי, וברגע שהיין נכנס לכלי הוא נאסר בגלל שהוא נוגע בשיירי היין נסך של הגוי הנמצאים בתחתית הכלי. (בלי קשר לנגיעה של הגוי ביין).

קושיא: סוף סוף כי מטא לאוירא דמנא קנייה, יין נסך לא הוי עד דמטי לארעיתיה דמנא: הרי ברגע שהיין נכנס לאויר של הכלי המונח בידיו של הגוי, הגוי קונה את היין בקנין 'הגבחה'. ואילו הוא נהיה 'יין נסך' רק כשהוא מגיע לתחתית הכלי. ואם כן מדוע הורה רב לקחת כסף לפני המדידה? הרי היין נהיה יין נסך רק לאחר שהוא עובר לרשות הגוי! אלא בהכרח שרב סובר שכסף קונה בגוי ולא הגבחה או משיכה.

שמע מינה נצוק חבור: ניתן לתרץ את הקושיא הזו ובכך לחזק את הדחייה. אם נאמר ש'ניצוק חיבור'. כלומר ברגע שיש קילוח דק בין היין שבכלי של היהודי ליין שבכלי של הגוי, הקילוח מחבר בין היינות, וכל היין שבכלי של היהודי נאסר. (ואז כמעט כל היין של היהודי יהיה אסור מצד חיבורו ליין נסך של הגוי). אמנם הדין הזה הוא ספק בידינו במסכת ב"ב.

לא, אי דנקיט ליה עובד כוכבים לכלי בידיה הכי נמי, לא צריכא דמנח אארעא: אין צורך לומר שניצוק חיבור. כי לא מדובר שהגוי מחזיק את הכלי בידיו, אלא הכלי שלו מונח על הקרקע והיהודי מוזג לתוכו. ובכזה מקרה הגוי לא קונה את היין בשעת המדידה.

אלא היין נאסר בגלל נגיעתו בשיירי היין נסך שבכלי של הגוי. ולכן אמר רב שהיהודי יקח קודם כסף מהגוי, כדי שהגוי כבר יקנה את היין. אבל אין ראייה מדבריו רב שגוי לא קונה במשיכה.

קושיא: ותיקני ליה כליו: מה בכך שהכלי של הגוי עומד על הקרקע? שהכלי יקנה לו כדון 'חצר' של אדם שקונה לו. ואם כן ברגע שהיין נכנס לאויר הכלי, הגוי קונה אותו בקנין חצר. וכשהיין נוגע בשיירי היין שבתחתית הכלי ונאסר, הוא כבר ברשותו של הגוי. ומדוע הצריך רב לקבל כסף מהגוי קודם לכן? אלא בהכרח שגוי קונה רק בקנין כסף כדבריו רב אשי.

שמעת מינה כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח: ואם נרצה לחזק את דחיית דברי רב אשי הנ"ל, נצטרך לומר שרב שרב סובר שכשהכלי של הקונה נמצא ברשות המוכר, הכלי אינו קונה ללוקח בקנין חצר. ולכן הגוי לא קונה את היין קודם שהוא נהיה יין נסך, ולכן רב הוצרך להורות שיקבלו ממנו כסף קודם למדידה.

לא, לעולם אימא לך קנה לוקח, והכא במאי עסקינן כגון דאיכא עכבת יין אפומיה דכוזנתא, דקמא קמא אינסיך ליה: באמת יתכן שרב סובר שכלי של קונה ברשות המוכר קונה לו. אבל כאן מדובר בכלי שיש לו שפה חיצונית שדרכה עובר היין לתוך הכלי, ובשפה החיצונית יש טיפה או שתיים מהיין של הגוי. וכשהיהודי מוזג את היין אל השפה הוא מיד נאסר, עוד לפני שהוא נכנס לאויר של הכלי. ולכן הוא נאסר עוד לפני שהגוי קונה אותו, ולכן הצריך רב למכור להם את היין בכסף.

קושיא: וכמאן? דלא כרשב"ג. דאי רשב"ג האמר ימכר כולו לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו: וזהו שלא כדברי רשב"ג, כי רשב"ג אמר שאם נפל יין נסך לבור שיש בו יין של יהודי, לא נאסר כל היין בהנאה, אלא מוכרים אותו לגוי בניכוי דמי היין נסך שבתוכו. וקשה, כי מקובלנו שהלכה כרשב"ג.

תירוץ: מידי הוא טעמא אלא לרב, האמר רב הלכה כרשב"ג חבית בחבית אבל לא יין ביין: הרי כל הקושיא הזו היא על רב, ורב סובר שהלכה כרשב"ג רק במקרה שהתערבב חבית של יין נסך בין חביות של יהודי, ולא כשהתערבב יין ביין. כי כשהתערבב יין ביין כל היין נאסר, ושלא כדברי רשב"ג. ולכן רב הורה לקחת את הכסף מהגוי לפני שיתערבב היין של המוכר ביין של הקונה וכל היין יאסר.

קושיא על אמימר שאמר גוי קונה במשיכה:

מיתיבי הלוקח גרוטאות מן העובדי כוכבים: הקונה שבירי כסף מגוי ומצא בתוכם עבודה זרה. אם הוא עדיין לא שילם את הכסף לגוי (ורק משך את הגרוטאות לרשותו), הוא יכול להחזיר את הע"ז לגוי ולא לשלם עליה. אבל אם הוא כבר שילם את הכסף, הוא לא יכול להחזיר את הע"ז, ועליו לזרוק אותה לים המלח. עד כאן הברייתא.

ואי סלקא דעתך משיכה בעובד כוכבים קונה אמאי יחזיר? ואם משיכה קונה בגוי כדברי אמיתר, מדוע ברישא מותר לו להחזיר אם עדיין לא שילם את הכסף? והרי הוא כבר משך את הגרוטאות. (ויהודי שעושה משיכה בחפץ של גוי הוא קונה, כמו שגוי קונה במשיכה בחפץ של יהודי).

אביי מתרץ: משום דמיחזי כי מקח טעות: בגלל שהמשיכה היתה בטעות כי הוא לא ידע שיש בגרוטאות ע"ז, ולכן המשיכה לא הועילה.

רבא מקשה: וכי רק ברישא היה מקח טעות? הרי גם בסיפא הוא לא ידע שיש בגרוטאות ע"ז. ולכן אפילו ששילם כבר את הכסף מדוע הוא לא יכול להחזיר את הע"ז?

אלא אמר רבא: ולכן מבאר רבא שבאמת בין ברישא ובין בסיפא זהו מקח טעות. אמנם ברישא שהיה עדיין לא שילם כסף, כשהוא מחזיר את הע"ז לגוי אין בזה שום בעיה. אבל בסיפא שהוא כבר שילם את הכסף ועכשיו הוא רוצה להחזיר את הע"ז ולקבל את הכסף ששילם עליה בחזרה, הדבר נראה כאילו הוא מוכר ע"ז לגוי. ולכן אסור לעשות זאת.

קושיא על רב אשי שאמר גוי אינו קונה במשיכה אלא רק בכסף:

א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: קשה עליך ממשנתנו האומרת שהמוכר יינו לעובד כוכבים, אם פסק את המחיר לפני שמדד את היין דמיו מותרים.

אך אם גוי אינו קונה בקנין משיכה, מדוע היין מותר? והרי הגוי נגע ביין לפני ששילם את הכסף ונמצא שהוא אסר את היין של היהודי בהנאה! אלא בהכרח שמשיכה קונה בגוי ובגלל שהוא כבר משך את היין הוא קנה אותו ואחר כך ניסך את היין של עצמו.

רב אשי מתרץ: הכא במאי עסקינן דאקדים ליה דינר: מדובר שהגוי הקדים ושילם את הכסף ליהודי לפני המדידה.

מר קשישא מקשה: אי הכי אימא סיפא 'מדד עד שלא פסק דמיו אסורין' ואי דקדים ליה דינר אמאי דמיו אסורין: אם כן מדוע בהמשך המשנה כתוב שאם קודם היהודי מדד ואחר כך פסק את המחיר היין אסור? הרי מדובר שהגוי הקדים ושילם ליהודי סכום גדול, וסיכסם איתו שאחרי שיפסוק את המחיר יחזיר לו את

ההפרש. ואם כן הגוי קונה את היין במשיכה לאחר המדידה, וממילא הוא מנסך את היין שלו עצמו.

רב אשי מתרץ: **אמר ליה ולדידך דאמרת וכו'**: ולשיטתך מר קשישא שגוי קונה במשיכה (ולא מדובר שהגוי הקדים ושילם) גם קשה, מה ההבדל בין הרישא לסיפא? כלומר מדוע בסיפא כשלא פסק את המחיר לפני המדידה היין אסור? הרי הגוי קנה אותו במשיכה וניסך את היין שלו עצמו! אלא מה תתרץ, שרק כאשר היהודי פוסק את המחיר הגוי סומך בדעתו על המשיכה שהוא עושה לקנות בה את היין, אבל כשהוא לא פסק את המחיר הוא לא סומך בדעתו ולא קונה במשיכה.

אם כן גם אני אתרץ את אותו הדבר לשיטתי. מדובר שהגוי הקדים ושילם את הכסף, אמנם דוקא אם היהודי פסק לו את המחיר, הוא סומך בדעתו על המשיכה שעושה לאחר המדידה, ומתכוון לקנות בה את היין. אבל בסיפא שהיהודי לא פסק את המחיר, הוא לא מתכוון לקנות את היין במשיכה, וממילא הוא מנסך את היין של היהודי.